

Sygn. akt I C 940/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. Magdalena Sasin

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **L. S., G. S. i A. S.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. w W.**

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że zawarta przez strony umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. Hipoteczny nr (...) -203- (...) z 5.09.2007 r. jest nieważna;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 225 374,19 PLN z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od 11.10.2021 r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie zwrot kosztów procesu w kwocie 8 649 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku.

Sygn. akt I C 940/20

UZASADNIENIE

Powodowie żądali:

1) ustalenia, że umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. Hipoteczny nr (...) -203- (...) z 5.09.2007 r. jest nieważna,

2) zasądzenia od pozwanego Banku solidarnie na ich rzecz 311 607,03 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 6.10.2020 r. do dnia zapłaty,

ewentualnie

3) ustalenia, że postanowienia § 5.4 i § 13.7 umowy są abuzywne lub zasądzenia od pozwanego 68 214,02 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu,

a nadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazano, że:

a) zawarli umowę kredytu z pozwanym Bankiem jako konsumenci,

b) pozwany nie udzielił im rzetelnej informacji na temat kosztów kredytu i sposobu ustalania kursu waluty do jego rozliczenia,

c) umowa zawiera nieuczciwy mechanizm przeliczeniowy dotyczący kursu waluty przez co kwota kredytu nie została określona,

d) w konsekwencji umowa narusza zasady współzycia społecznego i przepisy prawa przez co jest nieważna – czego dotyczy żądanie główne pozwu,

e) ewentualnie umowa pozostaje ważna, lecz bezskuteczne są postanowienia § 5.4 i § 13.7 umowy – czego dotyczy żądanie ewentualne pozwu,

f) żądanie zapłaty obejmuje zwrot świadczeń nienależnie pobranych w wykonaniu nieważnej umowy:

- opłat z tytułu ubezpieczenia kredytowanego wkładu finansowego (2 511,98 zł),

- opłat z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy i hospitalizacji (12 445,24 zł),

- kwoty spłaconego kapitału (208 310,54 zł)

- kwoty spłaconych odsetek (88 321,63 zł)

- kwoty spłaconych odsetek karnych (17,64 zł),

względnie

- nadpłat, do jakich doszło w wyniku stosowania nieuczciwych postanowień § § 5.4 i § 13.7 umowy.

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu wskazał, że:

a) powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia,

b) udzielono im rzetelnej informacji na temat umowy i związanego z nią ryzyka,

c) umowa jest ważna i nie zawiera postanowień nieuczciwych,

d) na podstawie art. 411 pkt 1 k.c. powodom nie należy się zwrot świadczeń, skoro mieli świadomość swojej sytuacji faktycznej i prawnej,

e) roszczenie o zapłatę jest przedawnione za okres poprzedzający 10 lat przed wniesieniem powództwa.

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron, wspartych dokumentami (w szczególności umową kredytową, wnioskiem kredytowym, dyspozycjami wypłaty kredytu, zaświadczeniami i historią spłat) oraz zeznaniami świadka i samych powodów za bezspornie wykazane należało uznać, że:

1. W dniu 31.08.2007 r. powodowie wystąpili do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu mieszkaniowego w kwocie 367 954,50 zł (PLN) na nabycie i remont nieruchomości, wnioskując również o podwyższenie kredytu o koszty ubezpieczenia z tytułu ryzyka utraty pracy w kwocie 12 915,20 zł, co podwyższało kwotę kredytu do 380 869,70 zł (wniosek kredytowy k.72 i nast.).

2. Jako walutę kredytu powodowie wskazali walutę szwajcarską (...).

3. We wniosku kredytowym zawarto oświadczenie kredytobiorców o tym, że:

a) nie skorzystali z przedstawionej im w pierwszej kolejności oferty w walucie polskiej i dokonali wyboru oferty w walucie wymiennej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytem zaciągniętym w walucie wymiennej, polegającego na tym, że:

- w przypadku wzrostu kursów walut podwyższeniu ulega zarówno rata spłaty jak i kwota zadłużenia wyrażone w walucie polskiej,
- w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej, kredyt jest wypłacany po ustalonym przez Bank kursie kupna dla dewiz zamieszczonego w tabeli kursów banku,
- w przypadku spłaty kredytu w walucie polskiej kredyt jest spłacany po ustalonym przez Bank kursie sprzedaży dla dewiz zamieszczonego w tabeli kursów banku,

b) zostali poinformowani o ryzyku zmiany stóp procentowych polegającym na tym, iż w przypadku wzrostu stawki referencyjnej podwyższeniu ulega oprocentowanie kredytu, które spowoduje wzrost raty,

c) poniosą ryzyko zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych,

d) zostali poinformowani, iż w przypadku kredytu udzielonego w walucie wymiennej w rozliczeniach między klientem a (...) SA w obrocie dewizowym stosuje się ustalone przez (...) SA kursy walut obcych w złotych zamieszczone w tabeli kursów banku (wniosek kredytowy k. 74).

4. W dniu 5.09.2007 r. strony podpisały umowę kredytu mieszkaniowego Własny K. Hipoteczny nr (...) -203- (...) (spłacanego w ratach annuitetowych, udzielanego w walucie wymiennej), w której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w kwocie **166 982,20 CHF** na zakup spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego z przeznaczeniem na potrzeby własne oraz na sfinansowanie kosztów remontu lokalu, kosztów notarialnych, sądowych i skarbowych oraz finansowanie kosztów ubezpieczenia na wypadek utraty pracy (sama umowa ubezpieczenia nie była częścią umowy kredytowej - § 2 umowy).

5. Prowizję ustalono w stawce 0% w § 10 umowy, w którym jednocześnie **wskazano szacunkowe koszty kredytu** w (...).

6. Zabezpieczenie spłaty kredytu stanowiły:

a) hipoteka umowna zwykła oraz hipoteka kaucyjna na prawie do lokalu zakupionym za środki z kredytu

b) cesja praw z polisy ubezpieczenia tej nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych,

c) klauzula potrącenia z rachunku (...) kredytobiorcy prowadzonym przez Bank,

d) ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego we wskazanym konkretnie w umowie zakładzie ubezpieczeń; wskazano również koszty ubezpieczenia w kwocie 2 022,10 PLN (§ 11).

7. Wypłata kredytu miała nastąpić do 31.10.2007 r. w transzach zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy na rachunek jego lub rachunek zbywcy – po spełnieniu określonych w umowie warunków i w terminie do 3 dni roboczych (§ 5).

8. Wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić **wyłącznie** w przypadku finansowania zobowiązań za granicą oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej w przypadku finansowania zobowiązań w kraju (§ 5.3).

9. W przypadku waluty polskiej wypłata następowała po **kursie kupna** dla dewiz obowiązującego w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego według aktualnej tabeli kursów (§ 5.4).

10. W § 1 pkt 8 tabela kursów została opisana jako tabela pozwanego Banku obowiązująca w chwili dokonywania przeliczeń kursowych, dostępna w Banku i na jego stronie internetowej.

11. W § 6 wskazano, że odsetki od kredytu będą ustalane w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stawki referencyjnej i marży (...) SA. Odsetki miały być naliczane w stosunku rocznym, a wysokość stopy procentowej miała być ustalona w dniu rozpoczynającym każdy pierwszy i kolejny trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej. Zmiana stawki referencyjnej dla potrzeb oprocentowania miała następować w dacie wymagalności rat i odsetek. Stawkę referencyjną określono jako stawkę LIBOR publikowaną o godzinie 11:00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R. w drugim dniu poprzedzającym kolejne okresy trzymiesięczne, przy czym w § 1 pkt 7 umowy wskazano, że dla kredytu w (...) stawką referencyjną jest stawka LIBOR dla franka szwajcarskiego dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M).

12. Kredyt miał być spłacany po okresie karencji (który ustalono do dnia 15.11.2007 r. i w którym miały być spłacane odsetki) w ratach annuitetowych, płatnych miesięcznie od 1.12.2007 r. do 1.09.2037 zł (§ 12).

13. Spłata rat miała następować w drodze potrącenia przez Bank wierzytelności z tytułu kredytu z rachunku (...) lub walutowego kredytobiorcy, prowadzonego przez Bank (§ 13).

14. Potrącenie z rachunku (...) w walucie polskiej następować miały w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt, według obowiązującego w Banku **kursu sprzedaży** dla dewiz, obowiązującego w Banku w dniu wymagalności (według aktualnej tabeli kursów - § 13.7).

15. Zmiana numeru rachunku była dopuszczalna i nie stanowiła zmiany umowy (§ 13.8).

16. Niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie powodowało, że należności z tytułu zaległej spłaty stawały się zadłużeniem przeterminowanym, które mogło zostać przez Bank przeliczone na walutę polską przy zastosowaniu **kursu sprzedaży** dla dewiz obowiązującego w Banku w dniu wyznaczonym jako termin spłaty (§ 18.1).

17. W § 30 umowy zawarto oświadczenie kredytobiorcy o poinformowaniu go o istniejącym ryzyku co do zmiany kursów waluty polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu oraz o ryzyku stopy procentowej, polegającym na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

18. Aneks nr (...) z 30.10.2007 r. na wniosek kredytobiorców wydłużono okres całkowitej wypłaty, karencji i rozpoczęcia spłaty (por. k. 84).

19. Kwota kredytu została wypłacona w dniach 20.11.2007 r. i 4.12.2007 r. w łącznej kwocie **366 653,97 zł** (jako równowartość 166 982,20 CHF), przy czym w dniu 20.11.2007 r. wypłacono m.in. kwotę 12 445,24 zł na sfinansowanie ubezpieczenia od utraty pracy (bezsporne, dyspozycje i historia k. 86 i nast.).

20. Kredyt był spłacany wyłącznie w PLN, a do dnia 4.03.2020 r. pobrano z tego tytułu łącznie **296 649,81 zł** tytułem zwrotu kapitału kredytu i odsetek umownych oraz karnych, a nadto kwotę **3 072,03 zł** tytułem składki na ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego:

a) w dniu 20.11.2007 r. – kwotę 2 022,10 zł

b) w dniu 30.11.2012 r. – kwotę 1 049,93 zł – z czego w dniu 12.08.2015 r. zwrócono 560,05 zł – (bezsporne, por. zaświadczenie k. 17v).

21. W okresie od początku spłaty kredytu do 9.12.2010 r. na poczet spłaty pobrano 71 765,50 zł (bezsporne, zaświadczenie k. 13-17).

Sąd zważył, co następuje:

1. Zastrzec na wstępie trzeba, że znaczna część poniższych rozważań w istocie powiela argumentację wskazywaną przez Sąd w uzasadnieniach wyroków zapadających w innych sprawach na tle niemal identycznych stanów faktycznych i twierdzeń stron, zaś tam, gdzie zachodzą odmienności, znajduje to należyte odniesienie do treści ocenianej umowy, wniosków dowodowych stron oraz oceny poszczególnych żądań.

1. Powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym z uwagi na sprzeczność z prawem, zasadami współżycia społecznego, a nadto zawarcie w niej niedozwolonych i nieskutecznych postanowień umownych, ewentualnie ustalenia bezskuteczności dwóch z jej postanowień oraz zwrotu całości lub części świadczeń, jakie spełnili na rzecz pozwanego w jej wykonaniu.

2. Zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

3. W ocenie Sądu samo uwzględnienie powództwa o zwrot pieniędzy nie wyczerpuje interesu prawnego powodów w odniesieniu do stwierdzenia nieważności lub bezskuteczności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym. Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów.

4. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony.

5. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (166 982,20 CHF), cel, na jaki został udzielony (finansowanie zakupu i remontu nieruchomości, pokrycie innych kosztów), zasady i termin jego spłaty (raty miesięczne do 1.09.2037 r.), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

6. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.

7. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

8. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

9. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

10. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, w tym możliwość wypłaty w tej lub innej walucie w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami RP lub na spłatę kredytu walutowego, jak również wypłatę w PLN w pozostałych przypadkach, a nadto spłatę w różnych walutach.

11. Tym samym umowa stron miała powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

12. Jak wynika z wniosku kredytowego powodowie wnosili o udzielenie im kredytu w kwocie 380 869,70 PLN, ale określonego w walucie szwajcarskiej.

13. Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata w walucie szwajcarskiej (lub innej wymiennej na PLN) może nastąpić **wyłącznie** w przypadku finansowania zobowiązań poza granicami kraju lub na spłatę kredytu walutowego, a w innych przypadkach natomiast następowała **wyłącznie** w PLN (§ 5).

14. Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było finansowanie zakupu prawa do nieruchomości w Polsce (K.) i kosztów ponoszonych w Polsce, a zatem wypłata kredytu w przypadku umowy objętej pozwem mogła nastąpić **wyłącznie** w walucie polskiej.

15. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować w drodze potrącenia z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego ((...)) lub walutowego prowadzonego przez pozwaną Bank w Polsce.

16. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski, a walutą jego wykonania miała być co do zasady waluta polska.

17. Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN lub w innej walucie równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

18. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

19. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

20. Istota umowy polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej lub innej waluty.

21. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN,

którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

22. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

23. Jak wynika z oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym powodowie uzyskali możliwość zapoznania się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), zrezygnowali z kredytu w złotych i wybrali kredyt w walucie szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie. Wiedzę tę potwierdzili podpisując umowę, w której zawarto podobne oświadczenie w § 30. Powtórzyć zatem wypada, że takie ukształtowanie umowy kredytu należy uznać co do zasady za zgodne z przepisami prawa. Powodowie przy zachowaniu przeciętnej staranności mogli przy tym rozważyć ryzyko związane z odniesieniem kwoty kredytu (w tym rat) do waluty szwajcarskiej, a jeżeli takiej staranności nie zachowali lub zbagatelizowali to ryzyko – co ewidentnie wynika z zeznań samych powodów, którzy przyznali, że nie zapoznawali się szczegółowo z podpisywanymi dokumentami i nie zgłaszali chęci ich wcześniejszego lub bardziej szczegółowego poznania - nie powinni ze swoich zaniechań wywodzić korzystnych wyłącznie dla siebie skutków prawnych. Oznacza to jednocześnie, że w ocenie Sądu niewiarygodne są twierdzenia pozwu, że kredytobiorcy nie uzyskali rzetelnej informacji na temat ryzyka związanego z odniesieniem kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej.

24. Podobnie gołosłowne są zapewnienia, że nie uzyskali rzetelnej informacji na temat kosztów obsługi kredytu, skoro zawarto je w § 10 umowy, określając szacunkową kwotę z tego tytułu w walucie szwajcarskiej, co pozwalało ocenić skalę tych kosztów.

25. Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny również w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż podniesiono zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

26. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany.” Nie jest przy tym wystarczające twierdzenie, że konsument mógł ubiegać się o zmianę konkretnego postanowienia, lecz że dano mu do tego realną możliwość i miał szansę na jej zrealizowanie, z czego zrezygnował (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12, z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

27. Nie ulega wątpliwości, że klauzule wymiany (czyli dotyczące kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych) określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)) z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 wydanego na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG). Oznacza to, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

28. Nie ulega też wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ i art. 385⁵ k.c., czego nie zmienia to, że pod adresem nabytego lokalu jedno z nich zarejestrowało działalność gospodarczą. W umowie jednoznacznie bowiem wskazano, że jest to lokal mieszkalny na potrzeby własne i znikąd nie wynika, by kredytobiorcy zawierali umowę w bezpośrednim związku z działalnością gospodarczą jednego z nich.

29. W konsekwencji należy przejść do oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy.

30. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty.

31. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela Banku.

32. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty.

33. Nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku.

34. Układ wniosku i umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu, ewentualnie negocjować marżę, jako składnik oprocentowania, lub wysokość prowizji – co czynili w ramach wniosku, a ujmowane było w części postanowień umowy dotyczących tych właśnie kwestii.

35. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były wynegocjowane.

36. Nie zmienia tego fakt, że w ramach wniosku kredytowego zawarto oświadczenie kredytobiorców, że poinformowano ich o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymiennej w rozliczeniach Bank stosuje własne kursy walut zamieszczone w Tabeli, co powtórzono w § 30 umowy.

37. Fakt podpisania stosownych oświadczeń w ramach umowy lub przy okazji jej zawierania nie oznacza, że wszystkie postanowienia w niej zawarte zostały indywidualnie uzgodnione. Dla tego byłoby bowiem konieczne – jak już wzmiankowano - wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość ich zmiany, z której zrezygnował.

38. Takich okoliczności pozwany nie wykazał; nie potwierdziły ich w szczególności zeznania świadka, z których wynika, że nie brał udziału w rozmowach z powodami, niemniej z jego wiedzy wynika, że kursy walutowe nie podlegały negocjacjom (por. pkt. 25 zeznań na k. 201v). Pominięto natomiast zeznania drugiego ze świadków proponowanych przez pozwanego, gdyż w określonym terminie nie podano adresu świadka umożliwiającego przeprowadzenie tego dowodu.

39. Oznacza to, że postanowienia w zakresie tych kursów nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c..

40. Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miałby być przyjmowany do rozliczenia kredytu.

41. Nie sposób także zgodzić się z tezą, że takie uzgodnienie nastąpiło w ramach oświadczenia zawartego we wniosku kredytowym, w którym kredytobiorcy potwierdzili wyłącznie przekazanie im informacji, że Bank będzie stosował własne kursy ze swojej tabeli. Nadal bowiem znikąd nie wynika, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela będą kształtowane i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

42. Nie zmienia tego okoliczność, że kredytobiorcy nie wyrażali wątpliwości co do zapisów umowy lub nie formułowali do niej żadnych pytań lub propozycji poszczególnych postanowień. Taka postawa nie oznacza, że doszło do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz, że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali.

43. W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

44. W dalszym kroku należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami i w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

45. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania.

46. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł doznawać ograniczeń ze strony instytucji nadzoru finansowego, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

47. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

48. W sposób dowolny zatem Bank mógł kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

49. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

50. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami kraju, ani na spłatę kredytu w walucie wymiennej.

51. Nie zmienia tego również sygnalizowana przez pozwanego okoliczność, że miał w swoje ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymienialnych.

52. Po pierwsze, postanowienia takiej umowy ramowej nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

53. Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

54. Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w (...), ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, jaki kurs zaproponuje, względnie, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy.

55. Reasumując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który mógł zaakceptować propozycje kredytobiorcy, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

56. Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić w walucie kredytu lub w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku, a nadto w przypadku spłaty w walucie innej niż waluta kredytu, gdyż ustalenie kursu, według którego spłata miała zostać zaliczona na zadłużenie w walucie kredytu, nadal pozostawało w wyłącznej gestii Banku.

57. Reasumując tę część rozważań, wskazane postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczeń umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c.

58. Nie ma znaczenia, czy możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał.

59. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

60. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

61. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego – z odpowiedzi na pozew).

62. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów lub zmian regulaminu, precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty, w której denominowano kredyt. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których

abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17, w szczególności str. 17).

63. Sytuacji w tym zakresie nie zmienił również fakt wejścia w życie ustawy z dnia 29.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawa antyspreadowa).

64. Przypomnieć należy, że powołana regulacja - w odniesieniu do wcześniej zawieranych umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska i w zakresie części tego kredytu pozostałego do spłacenia - przewidywała obowiązek zawarcia w umowie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

65. Ustawa antyspreadowa nie odnosiła się zatem do tej części kredytu, która była spłacana wcześniej i nie usuwała abuzywności pierwotnych postanowień, nawet w przypadku zawarcia aneksu wprowadzającego na przyszłość zmiany wynikające z ustawy – abstrahując od tego, że nawet takiego aneksu strony nie zawarły.

66. Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

67. Wyeliminowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorca w terminach płatności kolejnych rat powinien spłacać raty w PLN lub innej walucie, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

68. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

69. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

a) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować **za zgodą stron**, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

b) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

c) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

d) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

70. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...) -144, pkt 33).

71. Dla zapewnienia skuteczności przepisów chroniących konsumenta wystarczające jest zatem wyeliminowanie postanowień niedozwolonych, o ile może to nastąpić zgodnie z prawem i bez negatywnych skutków dla konsumenta.

72. Co do zasady trudno uznać, aby utrzymanie umowy kredytu bez postanowień niedozwolonych, które pozwalałyby na dowolne kształtowanie zobowiązań kredytobiorcy przez kredytodawcę, miało być dla tego kredytobiorcy niekorzystne. W dalszym ciągu bowiem strony pozostają związane umową, przewidującą spłatę kapitału kredytu z należnymi odsetkami w umówionym okresie, a zatem zgodnie z **pierwotną i zasadniczą** wolą, jak towarzyszy zawarciu umowy kredytu.

73. Ewentualny skutek w postaci nieważności umowy jest zatem ostatecznością możliwą **wyłącznie** w przypadku łącznego spełnienia następujących przesłanek - zawarcie w umowie postanowienia niedozwolonego, eliminacja takiego postanowienia skutkująca zmianą charakteru umowy, przez co przestaje ona odpowiadać prawu i nie może być wykonywana, brak następczej akceptacji dla zastosowania postanowień niedozwolonych lub dla zastosowania przepisów dyspozytywnych, względnie stosowanych za zgodą stron.

74. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że strona powodowa poinformowana o możliwych skutkach braku akceptacji dla postanowień niedozwolonych i o potencjalnym upadku umowy w przypadku ich niestosowania, nie wyraziła dla nich akceptacji, godząc się na ewentualne niekorzystne skutki z tym związane (por. protokół rozprawy z dnia 11.10.2021 r.).

75. Oznacza to, że nie ma możliwości stosowania tych postanowień, jak również odwołania się do przepisów o charakterze ogólnym (np. art. 65 k.c. i art. 56 k.c.) lub dyspozytywnym (np. art. 358 par. 2 k.c.), gdyż – jak wskazano - ich zastosowanie byłoby możliwe wyłącznie wtedy, gdyby miał nastąpić niekorzystny dla kredytobiorcy upadek umowy, z czym nie godziłby się (por. pkt 48, 58 i nast. wyroku (...) w sprawie C-260/18).

76. W konsekwencji, eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

77. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

78. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić kredytobiorca, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość spłaty w (...), gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w (...) na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w

walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

79. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

80. Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie nieważności umowy stron należało uwzględnić – jak w pkt. I sentencji wyroku.

81. Zauważyć przy tym należy, że wprawdzie stwierdzenie nieważności umowy następuje **następczo** wskutek powołania się przez konsumenta na niedozwolone postanowienia, to jednak skutek nieważności powstaje od daty zawarcia umowy (ex tunc).

82. Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia i odpada podstawa do świadczeń spełnianych w jej wykonaniu.

83. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została **następczo** uznana za nieważną i sprzeczną z prawem (choć ze skutkiem od daty jej zawarcia), świadczenia te stają świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

84. Zastrzec przy tym trzeba, że ponieważ nieważność umowy jest skutkiem powołania się przez konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej postanowień, z czego mógł, lecz nie musiał skorzystać, w ocenie Sądu obowiązek zwrotu świadczeń stał się aktualny dopiero z chwilą skutecznego powiadomienia pozwanego Banku, że te postanowienia są kwestionowane i wywodzony jest z tego skutek w postaci nieważności umowy. Z tą bowiem datą pozwany Bank mógł najwcześniej dowiedzieć się o woli kredytobiorcy, jako konsumenta. Dla skuteczności takiego oświadczenia konieczne jest również, aby konsument był należycie poinformowany o potencjalnie niekorzystnych skutkach z tym związanych (por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21).

85. W niniejszej sprawie nastąpiło to dopiero na rozprawie w dniu 11.10.2021 r., na której udzielono powodowi stosownej informacji, gdyż z wcześniejszej korespondencji przedsądowej i pozwu nie wynika, aby odpowiednią wiedzą dysponowali.

86. Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

87. Zgodnie natomiast z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami (uwzględniając to, że Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach, za konieczne należy uznać odstąpienie od poglądów, jakie sąd w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę wyrażał w tym zakresie przy rozpoznawaniu wcześniejszych spraw o analogicznym charakterze).

88. Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in., w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

89. Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona kwota kredytu.

90. Nie można również uznać, aby żądanie zwrotu tych świadczeń stanowiło nadużycie prawa i było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. W rozsądnym czasie od podjęcia wiedzy odnośnie do zamieszczenia postanowień niedozwolonych strona powodowa poinformowała o tym pozwanego, występując najpierw z wezwaniem przedsądowym. Pozwany konsekwentnie nie zgadzał się ze stanowiskiem strony powodowej, mimo że jako profesjonalista powinien znać jednolite od dłuższego czasu poglądy orzecznictwa dotyczące niedozwolonego charakteru klauzul, jakie zawarto w umowie stron (choćby wynikające z przytoczonych wyżej orzeczeń SN), niezależnie od niejednolitości tego orzecznictwa w zakresie skutków z tym związanych. W takim zachowaniu można upatrywać złej woli pozwanego i chęci uniknięcia rozliczeń z powódką, a zatem postępowania niezgodnego z zasadami współzycia społecznego. W tym stanie rzeczy, mimo że nie wykazywano, aby pozwany wykorzystywał zastrzeżone dla siebie uprawnienia z rażącym naruszeniem dobrych obyczajów lub z krzywdą dla kredytobiorcy, względnie, aby odpowiadał bezpośrednio za wzrost kursu waluty szwajcarskiej w stosunku do waluty polskiej, przy takiej jego postawie procesowej uznanie świadczeń spełnionych dotychczas na jego rzecz w ramach nieważnej ostatecznie umowy nie powinno zostać uznane za zgodne z zasadami współzycia społecznego, z którym zgodne jest natomiast dążenie do ich zwrotu przed ostatecznym wykonaniem umowy i po uprzednim umożliwieniu jej rozliczenia, co mogło nastąpić chociażby w niniejszym procesie. Zapewnia to racjonalną ochronę strony powodowej jako konsumenta, a nadto nie krzywdzi pozwanego, który może wszakże domagać się zwrotu świadczeń, jakie spełnił na jej rzecz (odmiennie rzecz mogłaby się przedstawiać w przypadku umowy wykonanej w całości bez zastrzeżeń, skoro wszystkie wynikające z niej świadczenia zostałyby spełnione, w tym kwota kredytu udostępnionego przez bank została w całości zwrócona, a cele kredytu zrealizowane przez kredytobiorcę również w całości).

91. W konsekwencji żądanie zwrotu świadczeń spełnionych w okresie objętym pozwem należało co do zasady uwzględnić, gdyż nie było sporu, że w wykonaniu tej umowy - zgodnie z zaświadczeniem wystawionym przez pozwanego i dołączonym do pozwu - w okresie objętym pozwem, tj. do 4.03.2020 r. (końcowa data w zaświadczeniu) od strony powodowej pobrano na poczet spłaty kredytu kwotę **296 649,81 PLN** (kapitał i odsetki umowne oraz karne), a nadto **3 072,03 PLN** tytułem składek na ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego (zabezpieczające Bank), czym dokonano nienależnego ostatecznie przysporzenia na rzecz pozwanego.

92. Za częściowo skuteczny należało jednak uznać podniesiony przez pozwanego **zarzut przedawnienia**.

93. Zgodnie z wyrokami (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie C-485/19 i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie C-6-9/19 oraz w połączonych sprawach od C-776/19 do C-782/19, przepisy dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich wprawdzie **sprzeciwiają się** przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy (np. roszczeń o ustalenie bezskuteczności postanowień, nieważności umowy lub nieistnienia stosunku prawnego zawierającego postanowienia niedozwolone), **jednak nie stoją na przeszkodzie** przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia, tj. np. roszczeń o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu postanowień nieuczciwych. Ze wspomnianych wyroków wynika nadto, że bieg terminu przedawnienia takich roszczeń restytucyjnych **nie może się rozpocząć lub skończyć** przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taką mógł - obiektywnie rzecz biorąc - powziąć (por. pkt 46 wyroku (...) w sprawie C-776/19, który **niedokładnie**, gdyż z pominięciem wyrazów „lub skończyć” uwzględniono w przedostatnim zdaniu uzasadnienia uchwały SN w sprawie III CZP 6/21, w którym jednocześnie wskazano, że chodzi o moment, w którym konieczną wiedzę można było obiektywnie powziąć).

94. W ocenie Sądu datą, w której kredytobiorcy najpóźniej dowiedzieli się lub mogli z zachowaniem przeciętnej staranności i obiektywnie dowiedzieć się o niedozwolonym (nieuczciwym) charakterze postanowień umów

kredytów indeksowanych lub denominowanych w walucie obcej uprawniających kredytodawców do swobodnego i samodzielnego ustalania kursów wymiany, była data wejścia w życie ustawy antyspreadowej, tj. 26.08.2011 r.

95. Ustawa antyspreadowa stanowiła bowiem reakcję na sytuację związaną z nagłym wzrostem kursu waluty szwajcarskiej w stosunku do waluty polskiej i trudności, jakie niektórzy kredytobiorcy zaczęli mieć w spłacie kredytów indeksowanych lub denominowanych do tej waluty, jak również efektem zastrzeżeń co do swobody ustalania kursów wymiany przez kredytodawców, czyli banki. Zgodnie z zapisami tej ustawy nałożono na banki obowiązek wprowadzenia w umowach szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, a nadto umożliwienia kredytobiorcom spłaty bezpośrednio w walucie, a w tym celu bezpłatnego otwarcia i prowadzenia odrębnego rachunku (por. art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 75b pr. bank.).

96. Ustawa antyspreadowa jest aktem prawa powszechnie obowiązującego i została ogłoszona w sposób umożliwiający bezproblemowe zapoznanie się z jej treścią; była również szeroko komentowana w środkach masowego przekazu, co umożliwiało powzięcie wiedzy o jej treści, skonfrontowanie jej z zapisami poszczególnych umów i przekonanie się o uczciwości lub nieuczciwości konkretnych postanowień.

97. Reasumując ten wątek, za datę, przed którą nie mógł upłynąć termin przedawnienia konsumenckich roszczeń restytucyjnych, należy przyjąć datę wejścia w życie ustawy antyspreadowej, **tj. 26.08.2011 r.**

98. Zgodnie z art. 120 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c. bieg terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczenia nienależnego (którego wymagalność zależy od wystąpienia uprawnionego z takim żądaniem, gdyż termin zwrotu tych świadczeń nie wynika ani z właściwości tego zobowiązania, ani z umowy stron – art. 455 k.c.) rozpoczyna się od dnia, w którym uprawniony wystąpiłby o zwrot w najwcześniejszym możliwym terminie. Początek biegu przedawnienia nie jest zatem zależny od subiektywnej wiedzy uprawnionego o możliwości wystąpienia z żądaniem zwrotu, lecz powinien być ustalony w sposób obiektywny.

99. W uwzględnieniu powyższego, należy uznać, że strona powodowa mogła zażądać zwrotu spłaconych rat najwcześniej po tym, jak pobrano je po raz pierwszy, a później w datach płatności kolejnych rat spłaty kredytu – co oznacza, że z tymi datami rozpoczynał się bieg terminu przedawnienia roszczeń o zwrot poszczególnych świadczeń.

100. Jak wskazano wyżej, termin ten **nie mógł się skończyć** przed dniem 26.08.2011 r.

101. Spłata kredytu rozpoczęła się 1.01.2008 (k. 13), a zatem – zgodnie z art. 120 § 1 k.c. - z tą datą rozpoczął się bieg terminu przedawnienia roszczeń o zwrot pierwszej kwoty pobranej na poczet wykonania umowy, a o zwrot kolejnych – z datami kolejnych płatności.

102. Roszczenie o zwrot pierwszej raty przedawniało się zatem po upływie tego terminu - z dniem 1.01.2018 r., a każdej kolejnej raty – z upływem każdego kolejnego miesiąca, do chwili przerwania biegu przedawnienia, np. przez wniesienie pozwu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Jak widać termin przedawnienia przypadał po 26.08.2011 r., zatem strona powodowa miała czas na skuteczne powołanie się na niedozwolony charakter postanowień umowy z pozwanym i dochodzenie roszczeń restytucyjnych przed jego upływem.

103. Pozew został wniesiony w dniu 10.12.2020 r. (k. 4). W tej dacie za przedawnione należało zatem uznać roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych w okresie od początku spłaty kredytu do 9.12.2010 r., tj. za okres poprzedzający 10 lat przed datą wniesienia pozwu.

104. Pozwem objęto świadczenia za okres od początku spłaty kredytu, a w okresie od tej daty do dnia 9.12.2010 r. (10 lat przed datą pozwu) na poczet spłaty kredytu pobrano **71 765,50** PLN (w czym mieściła się również kredytowana składka na ubezpieczenie od ryzyka utraty pracy), a na poczet składki na ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego **2 022,10** PLN (por. zaświadczenie k. 16-17).

105. Roszczenia o zwrot rat spłaty kapitału kredytu i odsetek zapłaconych nienależnie należało zatem uznać za nieprzedawnione do kwoty **224 884,31 PLN** (pobrane 296 649,81 PLN minus przedawnione 71 765,50 PLN).

106. Roszczenie o zwrot składek na ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego pobranych w łącznej kwocie 3 072,03 PLN było natomiast przedawnione do kwoty 2 022,10 PLN, co oznacza, że nieprzedawnione pozostawało do kwoty **1 049,93 PLN**.

107. Uwzględnić jednak trzeba, że zgodnie z dołączonym do pozwu zaświadczeniem część składki została zwrócona w dniu 12.08.2015 r. w kwocie 560,05 PLN, a zatem zasadne było żądanie zwrotu jedynie co do różnicy między wskazanymi kwotami, tj. do kwoty **489,88 PLN** (nieprzedawnione 1 049,93 minus zwrócone 560,05 PLN).

108. Nie było natomiast zasadne w żadnej części żądanie zwrotu składki na ubezpieczenie od ryzyka utraty pracy. Bezsportnie bowiem składka ta została zapłacona przez pozwanego w ramach wypłaty kwoty kredytu dokonanej w dniu 20.11.2007 r. Oznacza to, że skoro powodowie nie świadczyli tej składki na rzecz pozwanego odrębnie od spłaty kredytu, nie mogą również odrębnie domagać się jej zwrotu. Wręcz przeciwnie, to pozwany w związku z upadkiem umowy ma roszczenie o zwrot kwoty wypłaconej na rzecz powodów z tego tytułu.

109. Żądanie zapłaty zostało sformułowane w wezwaniu przedsądowym z dnia 16.09.2020 r. (doręczonym w dniu 21.09.2020 r. – k. 25), a następnie w pozwie. Powodowie zostali należycie poinformowani o możliwych skutkach upadku umowy na rozprawie w dniu 11.01.2021 r., na której przyznali, że wcześniej nie zapoznawali się szczegółowo z własnym pozwem. Co najmniej do daty rozprawy mogli wyrazić akceptację dla stosowania postanowień niedozwolonych, unikając tym samym skutków upadku umowy, czego nie uczynili. W tej dacie pozwany mógł zdecydować się na spełnienie ich żądań, a odmawiając tego znalazł się w opóźnieniu, które zgodnie z art. 481 § 1 i 2 k.c. upoważniało powodów do żądania odsetek ustawowych z tego tytułu.

110. W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanych przepisów (art. 405 i nast. k.c. w zw. z art. 410 k.c. oraz art. 481 § 1 i 2 k.c.), na rzecz strony powodowej należało zasądzić kwotę 225 374,19 PLN (224 884,31 plus 489,88 PLN) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od 11.10.2021 r., a w pozostałej części powództwo oddalić – jak w pkt. II sentencji wyroku.

111. Uwzględnienie roszczeń głównych czyniło zbytecznym rozstrzygnięcie o żądaniach ewentualnych, zgłoszonych na wypadek ich oddalenia.

KOSZTY PROCESU

112. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić powodowi celowe koszty dochodzenia ich praw. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

113. Żądania strony powodowej zostały uwzględnione w 86% (w 100% żądanie ustalenia i w 72% żądanie zapłaty), co oznacza, że stanowisko pozwanego uznano w 14% i uzasadnia rozliczenie kosztów procesu stosownie do tego wyniku.

114. Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1 000 zł), opłatę za pełnomocnictwo (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10 800 zł), zatem były zasadne do kwoty 10 163 zł (86% z kwoty 11 817 zł w zaokrągleniu do pełnych złotych).

115. Po stronie pozwanego koszty te obejmowały opłatę za pełnomocnictwo (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata/radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie/radców prawnych (10 800 zł), zatem były zasadne do kwoty 1 514 zł (14% z 10 817 zł w zaokrągleniu do pełnych złotych).

116. Różnica tych kosztów w kwocie 8 649 zł wypada na korzyść strony powodowej, zatem na podstawie art. 100 k.p.c. takie koszty zasądzono na jej rzecz w pkt. III sentencji wyroku.